

Grundforløbstur 2019 – Reykjavik

Som grundforløbselev på guldsmedeuddannelsen på EUC Lillebælt fik vi, som en del af EU projektet 'Erasmus+', mulighed for to ugers undervisning på den tekniske skole i Reykjavik; Tækniskólinn.

Lørdag den 2. november 2019 drog ni forventningsfulde elever afsted mod Islands hovedstad. Ingen af os havde besøgt Island tidligere, så alene af den grund var det en yderst spændende rejse, vi stod foran.

Vi blev indkvarteret i to lejligheder, beliggende centralt i Reykjavik og tæt på skolen. Denne skole er det eneste sted, på Island, hvor man kan uddanne sig til guldsmed, og denne er placeret ganske centralt midt i Reykjavik centrum lige over for den smukke og højtbeliggende Hallgrímskirkja.

Vores ophold i Island var af to ugers varighed, og undervisningen bestod i fremstilling af det helt specielle og fine filigran, som er en fremherskende og traditionsbunden smykkekunst i Island. Filigran har rødder langt tilbage, og teknikken har været anvendt til smykker, spænder, knapper mv. til nationaldragterne gennem tiderne. Men udover at det benyttes til nationaldragterne, ses filigran i mange afskygninger med meget moderne udtryk, der appellerer til såvel ung som gammel.

Inden vi satte fod på Islands jord, var der ikke mange af os, der kunne forestille os at blive bærer af filigran smykker, men da vi først kom i gang med arbejdet, og fik øje på mulighederne, i de teknikkeder benyttes ved filigranarbejde, ændrede de fleste af os vidst syn på filigran.

Som elev på grundforløbet til guldsmed på EUC Lillebælt arbejder vi efter tegninger med mål, hvor den udførte opgave højst må afvige med 1/10 mm. Men arbejdet med filigran var på mange måder ganske anderledes, end det vi de første 12 uger havde øvet i værkstedet på EUC Lillebælt.

Her var ingen tegninger, der skulle følges, og afvigelser var mere reglen end undtagelsen. Vi skulle arbejde efter gamle principper, fri fantasi med det æstetiske udtryk i højsædet modsat akkuratesse. Selv loddeteknikken var bemærkelsesværdig anderledes, og noget ingen af os før havde prøvet.

De første to opgaver var bundne¹ og derefter var der fri leg ud i filigrankunsten.

Allerede første dag kom vi godt i gang med arbejdet efter en grundig introduktion til de basale teknikker og principper for filigran.

I den første uge var der planlagt nogle timers byvandring i Reykjavik centrum med en af vores islandske undervisere, som tog os med på besøg på hhv. Kulturhuset og Altinget (det islandske parlament) som i øvrigt er et af verdens ældste. Begge steder fik vi guidede ture, og blev sat grundigt ind i Islands historie, kunst, kultur og tilblivelse af det islandske parlament.

---

¹ Opskrift ses nedenfor.

Der bor ca. 355.620 indbyggere i Island. De få indbyggere er fordelt på et ganske stort areal, 103.000 km², svarende til ca. 2½ gange større end Danmarks. Ergo en meget lav befolkningstæthed på kun 3½ indbygger pr. km², som er Europas tyndest befolkede land. Tilsvarende er der 136 indbyggere pr. km² i Danmark. Reykjavik er Islands hovedstad og største by. Den er sammen med de omgivende områder i den sydvestlige del af landet hjemsted for to tredjedele af landets befolkning, således kan omgivelserne udenfor byerne opleves ret øde.

I vores anden uge i Island var der planlagt en fantastisk heldagstur, hvor vi skulle opleve The Golden Circle, sammen med de islandske guldsmedeelever og de to undervisere. Udover de store naturoplevelser som geysere, varme kilder, fosser mv. var der også et besøg i landets mindste kirke, hvor vi fik historie om nationaldragtens udvikling og udsmykning gennem tiden – dette var super spændende, da vi fik set hvordan filigransmykker egentligt bliver brugt på nationaldragterne.

De islandske elever havde sørget for islandsk "picnickur" til turen, med alt hvad et islandsk hjerte kan begære af tørret fisk, røget lammekød, røgede pandekager, kanelnegle mv.

Islandsk filigran – Opskrift

Broche til traditionel islandsk folke dragt

Værktøj:

Beskrives under fremgangsmådens delpunkter.

Materialer:

Slaglodspulver:

- 25g 925 sølv
- 11g messing,
- 1/3 Flusspulver(borax)

Slaglodstråd: mellem

2mm 925 sølvtråd

1mm 925 sølvtråd

0,8mm 925 sølvtråd

0,5mm 925 sølvtråd

925 sølvør

Fremgangsmåde:

1) Slaglodspulveret:

Fremstilles ved filing af en ten bestående af sølv og messing, hvilket giver mellem slaglod, samt flusspulver. Se mængder under materialer.

2) Konturtråden:

Fremstilles af en 1mm tråd, der fladvalses til 0,6 og udglødes.

3) Dekorationstråden:

Fremstilles af 0,8 mm blød tråd, der først trækkes 1-2 huller ned og derefter fladvalses til ca. 0,5mm. Denne tråd skal skæres i gevind i en snitbakke, et gevindjern der påmonteres på en motor fx en polermaskine med en drivrem. Der holdes stramt ved fremføringssiden og bøjes omkring ved udgangsenden.

Herefter trækkes den i et specielt trækjern til flad tråd. Dette jern fremstilles af en oversavet fil i en ramme med to skrue til justering af mellemrum. Tykkelsen efter trækning skal være 0,2mm. Udglødes, syres og kradses.

4) Zigzagtråd:

Fremstilles ved af valse dekorationstråden i en tandhjulsvalse.

5) Snoet tråd til indvendig dekoration:

0,5mm blød tråd tvindes i skruestik med boremaskine. Holdes stramt. Efterfølgende fladvales en smule. Udglødes, syres og kradses.

6) Ydre flad rammetråd:

Fremstilles af 2mm tråd, der fladvales til 1,3mm.

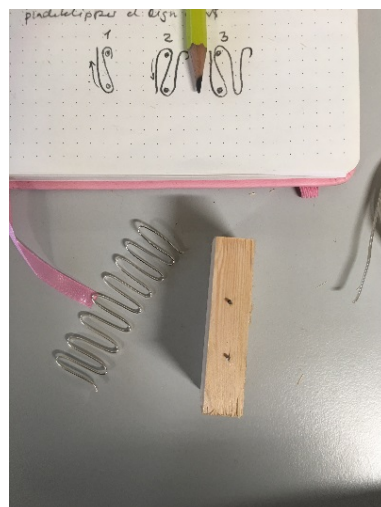
7) Ydre snoet rammetråd:

Fremstilles af 0,8mm tråd som bliver snoet i skruestikket med boremaskine. Udglødes, syres og kradses.

8) Blomsten:

Fremstilles af konturtråden, som bukkes jævnt 15 gange så der fremkommer 8 kronblade. Til dette bruges en klods med to søm med en given afstand, afstanden bestemmer størrelsen på bladene.

Klem de nederste bukninger så de bliver helt tætte. Derefter bukkes bladene igen fra hinanden, mens der holdes med en tang i bunden, så mellemrummet ikke bliver helt åbnet. Derefter tildannes bladene med en smal flattang. Når alle enderne passer sammen helt tæt, loddes midten sammen med mellem slaglod, for at gøre lodningen lettere kan der tilføres en kugle som loddes i midten for at lukke hullet. Efter lodningen formes blomsten til den ønskede form.

9) Udfyldning af kronblade:

Kronbladene kan udfyldes med lige det man ønsker. Traditionelt set er der mange snirkler, blade og "øjne". Vi vil kort beskrive hvordan man fremstiller de traditionelle former.

- Blad: Stryg det stykke af dekorationstråden, som du ønsker at lave bladet af, med en rundtang. Buk tråden hele vejen rundt til den rammer modsatte side. Størrelsen er valgfri. Tråden klippes ikke, men vrikkes over ved hjælp af rundtang.

- Snirkel:

Til at lave snirkler anvendes et værktøj, som kunne være en synål, hvor det øverste af øjet er klippet af, spidsen af nålen skal monteres på et håndtag, fx en simpel træklods. Dekorationstråden sættes ned i det åbne øje og der snoes rundt til snirklen har den ønskede størrelse.

- "Øje":

Øjet består yderst af en zigzagtråd dernæst en tynd snoet tråd. Inderst er der en åben snirkel som er bukket rundt, som et øje, med en rundtang.

Når alle bladene er udfyldt med dekoration og det sidder i spænd, er det tid til lodning.

10) Lodning:

Påfør godt med fluss, på hele emnet, og drys derefter et tyndt lag slaglodspulver ud over det hele. Varm derefter hele emnet med en stor blød flamme, til slaglodspulveret er smeltet. Afsyr og krads emnet med messingbørste, derefter tjek om det hele sidder fast.

11) Bukning:

Blomsten hvælvles forsigtigt med en udbankehammer i en udbankeklods (i træ). Bøj derefter bladene forsigtigt med en fladtang.

12) Pyntning med kugler:

Blomsten pyntes efter bukning ved at lodde små kugler på i snirklerne og midten for at skjule ender og huller. Kuglen i midten kan eventuelt forsynes med en lille snoet ring.

13) Rammen:

Rammen laves på en armringsrigle. Der fremstilles en flad ring inderst og en snoet yderst. Se nærmere mål under materialer. Mellemrummet mellem de to ringe stikloddesså alle sprækker er fyldt helt ud. For at få bladernes spidser til at passe på den flade ring skal de smergles så de er lige høje. Lod blomst og ramme sammen.

14) Brochenålen.

Der fremstilles en nål af hårdt trukket 1mm sølvråd, et lille stykke rør saves af og et "2-tal" formes af et stykke konturtråd. Lod rør og "2-tal" på lige over for hinanden og sæt derefter nålen igennem røret og buk den til den kan fjedre.

Emnet varmes op til det bliver mat og afsyres i ren syre (uden fluss) dette gentages et par gange.

15) Polér:

Polér derefter emnet og nyd det smukke resultat.

Traditionelt filigran

Filigran af fri fortolkning

